

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

СЛОВНИК-ДОВІДНИК

для підготовки до практичних
занять та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

**«КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В
УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ»**

*(для здобувачів денної та заочної форм навчання другого
(магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 –
Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2021

Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки та протидії корупції в умовах цифрових трансформацій» (для здобувачів денної та заочної форм навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 – Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. О. Ю. Литовченко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 37 с.

Укладач канд. екон. наук, доц. О. Ю. Литовченко

Рецензент

Т. В. Момот, доктор економічних наук, професор кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, протокол № 7 від 25.02.2021.

ВСТУП

Успішність ринкових перетворень у нашій країні великою мірою визначається тим, наскільки широкий загал працівників оволодіває економічними знаннями, розумінням складних відтворюваних процесів, що відбуваються у різних сферах народного господарства.

Оволодіння спеціальною термінологією – перший етап у формуванні базових знань з комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки та протидії корупції в умовах цифрових трансформацій. Без цього неможливо набути професійних компетентностей, сформувати фахове мислення, правильно розуміти й на практиці застосувати отримані знання.

Запропонований словник-довідник має сприяти більш глибокому засвоєнню студентами базових термінів і понять з дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки та протидії корупції в умовах цифрових трансформацій». Він буде корисним для самостійної роботи студентів, проведення практичних занять і підготовки до підсумкового контролю з курсу дисципліни.

Терміни в словнику-довіднику розміщені в алфавітному порядку із відповідним визначенням (тлумаченням).

Словник призначений для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою, а також може бути корисним для аспірантів, викладачів, наукових працівників та практиків які цікавляться питаннями забезпечення фінансово-економічної безпеки (ФЕБ) на рівні підприємств.

А

АНАЛІЗ РИЗИКІВ

- інформаційно-аналітична діяльність щодо оцінки загроз економічній безпеці, ступеня її вразливості та рівня негативного впливу на неї.

АНАЛІЗ ФЕБ

- процес дослідження економічного стану та результатів фінансової діяльності підприємства з метою визначення рівня захищеності його фінансових та економічних інтересів від загроз та визначення резервів його підвищення.

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА

- діяльність щодо виявлення в нормативно-правових актах, проєктах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією.

АНТИКРИЗОВА ПРОГРАМА

- координуючий плановий документ, що містить систему заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризи (пом'якшення, уникнення кризи, усунення її наслідків тощо), зміст якого залежить від типу кризових явищ та можливостей підприємства.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ

- система заходів та засобів, спрямованих на недопущення банкрутства, забезпечення відродження підприємств, що потрапили у скрутне фінансове становище.

Б

БАНКРУТСТВО

- визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

БЕЗПЕКА

- 1) гарантована конституційними, законодавчими і практичними заходами захищеність і забезпеченість життєво важливих інтересів об'єкта від зовнішніх і внутрішніх загроз;
- 2) стан захищеності людини, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз, який базується на діяльності людей, суспільства, держави, світового співтовариства щодо вивчення, виявлення ідентифікації та аутентифікації, попередження та усунення небезпек і загроз, мінімізації дії негативних наслідків, здатних зашкодити стабільному розвитку системи безпеки; 3) стан управління небезпеками та загрозами, коли останні можуть відігравати конструктивну роль;
- 4) органічна система організації державної влади щодо реалізації потреб та інтересів людини, є фундаментальною основою існування будь-якої системи.

БЕЗПЕКА ОРГАНІЗАЦІЇ – захищеність організації від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізаційних факторів, за умов чого досягається стале функціонування та розвиток організації.

БЕЗПЕКОЗНАВСТВО – наука про безпеку.

БЕЗПЕКОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС

- система дій щодо забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку об'єкта.

БЕЗРИЗИКОВІ ФІНАНСОВІ ОПЕРАЦІЇ

- фінансові операції, за якими відсутній реальний ризик втрати капіталу або доходу та гарантовано отримання планованої суми прибутку.

БІЗНЕС-РОЗВІДКА

- постійний процес збору, накопичення, структурування, аналізу даних про внутрішнє і зовнішнє середовище та

надання вищому менеджменту фірми інформації, що дозволяє їй передбачити зміни в цьому середовищі і прийняти своєчасні оптимальні рішення щодо управління ризиками, впровадження змін у фірмі та відповідні заходи, спрямовані на задоволення майбутніх запитів споживачів і підтримання прибутковості.

В

ВЕРТИКАЛЬНА КООРДИНАЦІЯ

- узгодженість елементів вищого рівня (методів) з елементами нижчого рівня (інструменти), сила і напрям впливу яких конкретизується за допомогою відповідних важелів.

ВИКЛИКИ

- сукупність обставин, негативного впливу, на які необхідно відреагувати, до того ж їхнє ігнорування може спричинити позитивні та негативні наслідки для діяльності.

ВИМАГАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

- вимога щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності та використання свого службового становища, наданих повноважень, влади стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа змушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

ВИМІРЮВАННЯ НЕБЕЗПЕК І ЗАГРОЗ

- сукупність дій з метою визначення числового значення ознак і властивостей небезпек та загроз, для надання їхньої узагальненої кількісної оцінки для доповнення і поглиблення якісної характеристики.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

- підсумок першого розділу пасиву балансу; відбиває частку активів (майна) підприємства, яка фінансується за рахунок внесків держателів корпоративних прав та власних коштів суб'єкта господарювання.

ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМСТВА

- механізм життєдіяльності підприємства, що забезпечує його самовідтворення. Основними його елементами є підприємець, місія підприємства, цілі підприємства, працівники, технології, ресурси, структура управління, результат діяльності підприємства тощо.

ВНУТРІШНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ

- система методів стабілізації фінансового стану підприємства, що використовуються з метою виходу з фінансової кризи без сторонньої допомоги.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ

- здійснюється Радою директорів, менеджментом та іншим персоналом організації; спрямований на забезпечення поміркованої гарантії досягнення цілей за такими категоріями, як ефективність і результативність операцій компанії; вірогідність фінансової звітності; дотримання відповідного законодавства, підзаконних актів і регламентів.

ВРАЗЛИВІСТЬ

- слабкі місця в безпеці або процесі захисту організації.

Г

ГОЛОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНТЕРЕС ПІДПРИЄМСТВА

- максимізація добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді, що забезпечується шляхом максимізації його ринкової вартості.

ГОРИЗОНТАЛЬНА КООРДИНАЦІЯ

- узгодженість та рівнозначність впливу елементів механізму одного ієрархічного рівня.

ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ (ТРЕНДОВИЙ) ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

- одна з систем фінансового аналізу, що базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі, у результаті визначаються загальні тенденції їхньої зміни (або тренд).

Д

ДЕКОМПОЗИЦІЯ БЕЗПЕКИ

- розподіл системи безпеки на системи нижчого рівня (підсистеми), які досліджуються автономно, із обов'язковим урахуванням подальшого узгодження цілей кожної підсистеми із загальною метою системи. Декомпозиція визначає ієрархію системи.

ДЖЕРЕЛО НЕБЕЗПЕКИ

- 1) потенційна можливість порушення функціонування та розвитку об'єкта;
2) локалізовані в просторі і часі події небезпеки, які можуть бути свідомими або стихійними.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ

- способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму.

Е

ЕКЗОГЕННИЙ

- зовнішній процес, не пов'язаний із внутрішніми закономірностями розвитку системи.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

- стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання.

ЕКОНОМІЧНА КРИЗА

- фаза циклу, протягом якої відбувається

поновлення порушених у процесі розвитку економіки пропорцій і яка виявляється у зниженні обсягів виробництва, зменшенні завантаженості виробничих потужностей, збільшенні рівня безробіття, порушенні грошово-кредитних та валютних сфер.

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

- діяльність органів законодавчої влади і управління, яка визначає цілі й завдання, пріоритети, методи та засоби їх досягнення в національній економіці.

ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ

- сукупність різних видів навмисних посягань на економічні відносини, що охороняються державою незалежно від форми власності і видів діяльності суб'єктів, які виконують певні функції у сфері виробництва, обміну, обслуговування, а також осіб, пов'язаних з регулюванням цієї діяльності.

ЕКОНОМІЧНИЙ РИЗИК

- втрати, імовірність яких пов'язана з невизначеністю, а також можливі вигоди та прибутки, які можна отримати лише в разі виконання дій, обумовлених ризиком.

ЕКОНОМІЧНИЙ ІНТЕРЕС

- реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди мотив і стимул соціальних дій щодо задоволення динамічних систем індивідуальних потреб суб'єктів господарської діяльності.

ЕНДОГЕННИЙ

- процес внутрішнього походження, спричинений саморозвитком системи.

З

ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ

- 1) існування або можливість виникнення ситуації, за якої формуються передумови протидії забезпеченню безпеки; вона обмежується діями, які підкріплюють її, але не переростають у діяльність, безпосередньо спрямовану на її здійснення;

2) сукупність причин та умов, які створюють небезпеку нереалізованості інтересів об'єкта; 3) існування можливості активізації потенційних, наявних, реальних алгоритмів дестабілізації об'єкта; 4) потенційно небезпечні впливи природного, техногенного, антропогенного спрямування щодо об'єкта безпеки, які можуть заподіяти шкоду його інтересам.

**ЗАГРОЗА ФІНАНСОВИМ
ІНТЕРЕСАМ
ПІДПРИЄМСТВА**

- форма вираження розбіжності протиріччя фінансових інтересів і фінансового середовища функціонування підприємства, яка відображає реальну або потенційну можливість виявлення деструктивного впливу різних факторів й умов для їхньої реалізації в процесі фінансового розвитку, а також обумовлює прямий чи непрямий економічний збиток.

**ЗАГРОЗИ ФЕБ
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

- потенційні або реально можливі події, процеси, явища чи дії фізичних та юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності, його стійкість і розвиток, здатні призвести до припинення його діяльності або до фінансово-економічних втрат.

**ЗАПОБІГАННЯ
ЗАГРОЗАМ /
НЕБЕЗПЕКАМ**

- діяльність системи безпеки, спрямована на недопущення здійснення загроз та небезпек
- небажані зміни та втрати різноманітних складових частин об'єкта фінансово-економічної безпеки.

ЗБИТКИ

**ЗОВНІШНЄ
СЕРЕДОВИЩЕ
ПІДПРИЄМСТВА**

- структурно-просторове оточення, яке складається з факторів впливу на функціонування підприємства до якого належать: споживачі, постачальники, державні органи, конкуренти, профспілки тощо.

**«ЗОЛОТЕ ПРАВИЛО
ФІНАНСУВАННЯ»**

- довгострокові активи повинні бути меншими за довгострокові пасиви, а короткострокові активи - більшими за короткострокові пасиви.

I

ІДЕНТИФІКАЦІЯ

- процес встановлення тотожності об'єктів через порівняння їхніх ознак.

ІНДИКАТОР

- реальні статистичні показники фінансового розвитку об'єкта, які найповніше характеризують явища і тенденції у фінансовій сфері.

ІНДИКАТОРНИЙ ПІДХІД –

встановлення рівня економічної безпеки внаслідок порівняння фактичних показників діяльності з індикаторами, що становлять порогові значення цих показників і відповідають певному рівню безпеки.

**ІНСТРУКТИВНО-
МЕТОДИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

- сукупність документації, яка визначає порядок дії суб'єктів внутрішнього кола механізму при здійсненні поточного та стратегічного управління суб'єктом підприємницької діяльності, а також способу їхніх дій під час реалізації небезпек та загроз.

**ІНТЕНСИФІКАЦІЯ
СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ**

- розвиток системи безпеки з урахуванням наявних структурних елементів на основі застосування найбільш ефективних засобів і методів.

**ІНТЕРВЕНЦІЯ ДЕРЖАВИ
В ЕКОНОМІКУ**

- широке регулювання економічних процесів, передача частини функцій державного регулювання ринковим відносинам і виконання державою найважливіших стратегічних завдань.

**ІНФОРМАЦІЙНА
БЕЗПЕКА**

- стан захищеності потреб особи, суспільства

	і держави щодо інформації незалежно від внутрішніх і зовнішніх загроз.
ІНФОРМАЦІЙНІ РИЗИКИ	– ризики, пов’язані з утратою, спотворенням, розкраданням інформації в процесі її отримання, обробки, зберігання, передання.
К	
КАДРОВА БЕЗПЕКА	– процес запобігання негативним впливам на корпоративну (економічну) безпеку організації через ризики та загрози, пов’язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом.
КАТАСТРОФА	– процес, за якого взаємовплив зовнішніх і внутрішніх чинників призводить до втрати керованості організації, не дає змоги вийти з кризи та призводить до руйнування (загибелі) системи.
КАТАСТРОФІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ РИЗИК	– ризик, пов’язаний із вірогідністю втрати значної частини власного капіталу і обумовлюючий реальну загрозу банкрутства підприємства.
КЕРОВАНІ ЗАГРОЗИ	– здійснення прямого впливу з боку керівництва з метою змінювання ступеня впливу загрози.
КОНСЕРВАТИВНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА	– стиль та методи прийняття управлінських рішень, орієнтованих на мінімізацію фінансових ризиків.
КОНТРОЛІНГ ФЕБ	– регуляторна управлінська система, яка координує взаємозв’язки між формуванням інформаційної бази, аналізом, плануванням і внутрішнім контролем, забезпечує концентрацію контрольних дій на більш пріоритетних напрямках фінансової безпеки підприємства, своєчасне виявлення відхилень її фактичних показників від передбачуваних та прийняття оперативних управлінських рішень, спрямованих на їхню нормалізацію.

КОНЦЕПЦІЯ БЕЗПЕКИ

- комплекс основних теоретичних тверджень, спрямованих на розкриття сутності безпеки в певних історичних умовах шляхом наукового обґрунтування її цілей, завдань, принципів, форм, структури та забезпечувальних елементів.

КОНЦЕПЦІЯ ФЕБ ОРГАНІЗАЦІЇ

- офіційний документ, який забезпечує повне уявлення про систему сервісу та підтримання розвитку організації, захист активів, місце управління фінансово-економічною безпекою, її обґрунтованість.

КОМПЛАЄНС-РИЗИКИ

- (від англ. compliance – відповідність) недоліки в системі управління ризиками, які перешкоджають запобіганню, виявленню, розслідуванню та реагуванню на відповідні випадки шахрайства. До них відносять: виникнення / повторення випадків шахрайства через недосконалу оргструктуру та прорахунки з кадрових питань; неефективна координація внаслідок відсутності регламентів (положень, інструкцій) щодо забезпечення кадрової та фінансово-економічної безпеки; розкриття / витік комерційної таємниці; втрата репутації та іміджу організації тощо.

КОМПОНЕНТИ СИСТЕМИ ФЕБ

- елементи фінансово-економічної безпеки організації, блоки й одиниці організації, які виконують певні самостійні функції, а в поєднанні забезпечують виконання повного циклу функцій щодо управління фінансово-економічною безпекою.

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

- система теоретико-методологічних поглядів, яка відображає розуміння і трактування економічної безпеки підприємства та визначає цілі, завдання, методи, принципи, концептуальні моделі та положення управління нею.

КОНФЛІКТ

- зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок або поглядів двох чи більшої кількості осіб під час їхньої взаємодії, що може призвести до виникнення конфліктної ситуації, а далі – до кризи. Водночас кризові ситуації в інших підсистемах можуть спричиняти конфлікти.

КОЕФІЦІЄНТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- система показників, що характеризують структуру використовуваного капіталу підприємства, з погляду ступеня фінансової стабільності його розвитку в наступних періодах (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування; коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності).

КОНКУРЕНЦІЯ

- форма взаємодії суб'єктів ринку, боротьба за найвигідніші умови вкладення капіталу, збільшення обсягів продажу, наслідком чого є завоювання прихильності споживачів, і становить засіб виживання на ринку у довготерміновій перспективі.

КОРПОРАТИВНА БЕЗПЕКА

- захист корпоративних активів, тобто тих, які підтримують і сприяють веденню бізнесу та приносять прибуток.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА (ЕТИКА)

- морально-економічна категорія, що включає історичні традиції, культурні надбання, роль особистості в історії, взаємовідносини між партнерами на ринку та всередині колективу підприємства, ставлення до ризику тощо.

КОРУПЦІЯ

- використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе / інших осіб або,

відповідно, обіцянка / пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, а також на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

КРЕДИТНИЙ РИЗИК

— вірогідність виникнення непередбачуваних фінансових втрат, пов'язаних з неповерненням боргу за наданим кредитом.

КРИЗА ЛІКВІДНОСТІ

— ситуація, коли підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності.

КРИЗА (ЦИКЛІЧНА)

— загальна універсальна фаза будь-якого циклу, період порушення рівноваги.

КРИЗА ВИРОБНИЦТВА

(ВИРОБНИЧО-

ТЕХНОЛОГІЧНА КРИЗА)

— вид локальної кризи, пов'язаної зі зниженням ефективності виробництва або його зупинкою через такі фактори, як моральне і технологічне старіння основних фондів, псування або втрата оборотних фондів, неефективне використання техніки та технологій.

КРИЗА ПРИБУТКОВОСТІ

— ситуація, коли перманентні збитки вихолощують власний капітал, що, зі свого боку, призводить до незадовільної структури балансу

КРИЗОВА СИТУАЦІЯ

— збіг несприятливих факторів, а також загальна тенденція, притаманна суб'єктам, що функціонують у ринковій економіці.

«КРИЗОВІ ТОЧКИ»

— визначені в організації «слабкі місця», на які також негативно впливають фактори зовнішнього середовища («загрози»). Для забезпечення своєчасної реакції для них встановлюють відповідні нормативні параметри, що постійно відстежуються.

КРИТЕРІЙ

— ознака, на основі якої проводиться оцінка, порівняння альтернатив, класифікація об'єктів і явищ.

КРИТИЧНА МЕЖА КРИТЕРІЇВ

- граничні величини показників економічної безпеки, недотримання значень яких перешкоджає сталому розвитку різних елементів відтворення, спричиняючи формування негативних, руйнівних тенденцій в економічній безпеці.

Л

ЛАНКА УПРАВЛІННЯ ФЕБ

- відокремлений орган (працівник), наділений функціями управління, можливістю їхньої реалізації, а також певною відповідальністю.

ЛІКВІДНІ АКТИВИ

- майно підприємства, яке можна швидко реалізувати.

ЛІКВІДНІСТЬ

- здатність активів до швидкої реалізації на ринку та перетворення на грошові активи.

ЛОКАЛЬНА КРИЗА

- процес погіршення діяльності в одній із підсистем організації, зумовлений впливом об'єктивних і суб'єктивних, зовнішніх і внутрішніх факторів, які заздалегідь не було піддано відповідному впливу для підтримання стабільної ситуації або збіг яких був несподіваним і невідворотним.

М

МАКРОСЕРЕДОВИЩЕ

- зовнішні фактори, які опосередковано впливають на діяльність підприємства, формуючи лише загальні перспективи, тенденції його розвитку, і на які воно не може впливати взагалі або має незначний вплив.

МАКРОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

- стан економіки, за якого досягається збалансованість макроекономічних відтворювальних пропорцій.

МАЙНОВІ РИЗИКИ

- імовірність здійснення загроз, пов'язаних із повною або частковою втратою майна організації. Показники для оцінювання майнового ризику: норми природного збитку під час зберігання, норми

**МЕТА ПОЛІТИКИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕБ**

амортизації, страхові тарифи (нетто-ставки).

МЕТОД СЦЕНАРІЇВ

— гарантування стабільності та максимальної життєздатності підприємства протягом його життєвого циклу.

— технологія розроблення сценаріїв, що забезпечує більш високу ймовірність розроблення ефективного рішення в тих ситуаціях, коли це можливо, і більш високу ймовірність відомості очікуваних втрат до мінімуму в тих ситуаціях, коли втрати неминучі.

МЕХАНІЗМ ФЕБ

— сукупність цілей, функцій, принципів і методів, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування системи фінансово-економічної безпеки.

МОНІТОРИНГ ФЕБ

— спостереження за комплексом факторів фінансово-економічної безпеки, тобто тих, які створюють чи потенційно можуть створити загрозу ФЕБ організації, з метою відстеження невідповідності стану початковим припущенням або бажаному результату.

**МОДЕЛЬ ФІНАНСОВОЇ
РІВНОВАГИ
ПІДПРИЄМСТВА**

— алгоритм, який забезпечує балансування потоків фінансових ресурсів та фінансову рівновагу підприємства в довгостроковій перспективі.

Н

**НАСЛІДКИ КРИЗОВИХ
ЯВИЩ**

— результати впливу таких явищ на діяльність організації, що виражаються у втратах, збитках, моральних травмах, навіть у ліквідації підприємства загалом або його частини.

**НАЦІОНАЛЬНА
БЕЗПЕКА**

— захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та

потенційних загроз національним інтересам.

**НАЦІОНАЛЬНЕ
АНТИКОРУПЦІЙНЕ
БЮРО УКРАЇНИ**

— державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

НЕБЕЗПЕКА

— форма прояву загрози, що призводить до реальних втрат.

**НЕБЕЗПЕКОГЕННІ
ЧИННИКИ**

— 1) явище, що сприяє збереженню або зростанню параметрів загроз та небезпек у системі;
2) чинники, що становлять небезпеку.

НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ — зумовлена недостатністю активів у ліквідній формі нездатність суб'єкта підприємницької діяльності виконати платіжні зобов'язання, строк сплати яких настав.

**НЕПРАВОМІРНА
ВИГОДА**

— грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи не грошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

**НЕПРЯМЕ
РЕГУЛЮВАННЯ
УПРАВЛІННЯ
ДІЯЛЬНІСТЮ**

— формує систему мотивації, створює стимулюючі умови для діяльності суб'єктів ринкових відносин і виявляється в таких формах, як податкова система, цінова й фінансово-кредитна політика, державне замовлення.

**НЕСИСТЕМАТИЧНІ
ЗАГРОЗИ**

— загрози, що впливають на діяльність структур або стохастично, або з визначеним періодом виникнення: сезонні коливання попиту на продукцію, загрози стихійних

лих, тимчасове припинення відносин з постачальником або підрядником, нестабільність роботи дилерської мережі тощо.

О

ОБ'ЄКТ ФЕБ

- корпоративне середовище – все те, на що спрямовані зусилля щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки.

ОЗНАКА В ДОСЛІДЖЕННІ

- величина, що характеризується в процесі дослідження. Ознака може бути якісною або кількісною.

ОПТИМАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ІНДИКАТОРА

- інтервал величин, у межах яких створюються найсприятливіші умови для функціонування фінансово-економічної системи об'єкта.

ОРГАНІЗАЦІЙНА КРИЗА – результат навмисного чи випадкового порушення законів розвитку організації. Організаційна криза є способом розв'язання суперечностей в організації.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ РИЗИКИ СИСТЕМИ ФЕБ – ризики, пов'язані з недоліками організації системи фінансово-економічної безпеки, наприклад, ризики неефективного координування робіт щодо забезпечення фінансово економічної безпеки, втрата контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей, невиконання персоналом посадових обов'язків належним чином, збільшення передумов для проявів шахрайства серед персоналу, некомпетентні дії контролюючих підрозділів тощо.

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ МЕХАНІЗМОМ ФЕБ ПІДПРИЄМНИЦТВА

- формування організаційної структури (визначення складу суб'єктів управління та їхніх взаємозв'язків) і розподіл завдань, повноважень, відповідальності між окремими ланками управління.

**ОРГАНІЗАЦІЙНА
СТРУКТУРА
УПРАВЛІННЯ
МЕХАНІЗМОМ ФЕБ
СУБ'ЄКТА
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

- взаємозв'язки та підпорядкованість організаційних одиниць (підрозділів) апарату управління, які виконують різні функції управління фінансово-економічною безпекою.

**ОРГАНІЗАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕБ
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

- взаємопов'язана сукупність внутрішніх функціональних служб та підрозділів підприємства, які здійснюють розробку, прийняття й реалізацію управлінських рішень, що забезпечують захист його фінансово-економічних інтересів.

П

ПІДРОЗДІЛ ФЕБ

- штатна структурна одиниця організації (компанії, акціонерного товариства, холдингу, корпорації, підприємства) із самостійними функціями, завданнями та відповідальністю.

**ПІДРОЗДІЛ
ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ
НА МАКРОРІВНІ**

- центральна, національна установа, що відповідає за отримання, аналіз та надання компетентним органам, а також розкриття фінансової інформації стосовно підозрілих доходів та потенційного фінансування тероризму.

**ПЛАНУВАННЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕБ**

- науково обґрунтоване визначення ситуації щодо фінансово-економічної безпеки, цілей, заходів і конкретних завдань, спрямованих на її забезпечення.

**ПОДАТКОВИЙ
РИЗИК**

- різновид фінансових ризиків, що характеризує вірогідність виникнення непередбачуваних фінансових втрат, пов'язаних з введенням нових видів

податків, збільшенням розміру податкових ставок, відміною податкових пільг, «податкових канікул», зміною порядку и строків внесення податкових платежів.

ПОЛІТИКА ФЕБ ОРГАНІЗАЦІЇ

- опис загальних дій і орієнтирів для прийняття рішень, спрямованих на досягнення цілей управління фінансово-економічною безпекою організації.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗАГРОЗ / НЕБЕЗПЕК

- 1) органічна система взаємозалежних і взаємообумовлених заходів для недопущення здійснення загроз та небезпек, виявлення, усунення (нейтралізація, блокування, обмеження сфери дії) причин і умов та інших детермінант загроз та небезпек, запобігання загрозам та небезпекам, що готуються, а також усунення різноманітних обставин, що сприяють їх реалізації; 2) сукупність взаємозалежних, організаційно забезпечених і чітко регламентованих правових засобів, що є органічним складником єдиної системи економічного і соціального планування, спрямованих на своєчасне прогнозування, виявлення і вирішення проблемних ситуацій, які виникають у середовищі функціонування об'єкта, а також осіб, здатних до реалізації загроз та небезпек.

ПОРІГ (ПОРОГОВЕ ЗНАЧЕННЯ)

- межа, кордон, рівень чого-небудь, перехід якого означатиме наступний етап еволюції системи; у науці про фінансово-економічну безпеку, як порогові значення, зазвичай використовують певні індикатори.

ПОТЕНЦІЙНИЙ КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

- наявність у особи приватного інтересу у сфері, у якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або

на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

**ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ПОВ'ЯЗАНЕ З
КОРУПЦІЄЮ**

- дія, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені законом вимоги, заборони та обмеження, вчинена особою, за яку законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та / або цивільно-правову відповідальність.

**ПРИХОВАНЕ
БАНКРУТСТВО**

- навмисне приховування факту сталої фінансової неспроможності через подання невірогідних даних, що завдало матеріальних збитків кредиторам.

**ПРИЧИНА КРИЗОВИХ
ЯВИЩ**

- взаємодія об'єктивних і суб'єктивних, зовнішніх і внутрішніх факторів, які здебільшого негативно впливають на діяльність підприємства, завдають шкоди окремим його елементам або системі загалом та в разі несвоєчасного реагування на ці чинники відповідними заходами можуть призвести до руйнації системи, на яку вони впливають.

ПРЕДМЕТ ФЕБ

- 1) дослідження закономірностей забезпечення фінансово-економічної безпеки на всіх рівнях ієрархії: 2) діяльність суб'єктів фінансово-економічної безпеки як реалізація принципів, функцій, стратегічної програми або конкретних заходів щодо гарантування фінансово-економічної безпеки, спрямованої на об'єкти фінансово-економічної безпеки.

**ПРИНЦИПИ СИСТЕМИ
ФЕБ**

- база здійснення функцій системи, які загалом становлять послідовність етапів: планування, організації і регулювання, мотивації і контролю.

**ПРИПИНЕННЯ ЗАГРОЗ /
НЕБЕЗПЕК**

- діяльність системи безпеки, що полягає у недопущенні доведення до кінцевої

реалізації загрози / небезпеки, що вже актуалізувалася.

**ПРОГНОЗУВАННЯ
ЗОВНІШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА**

- формування уявлення про майбутній стан чинників зовнішнього середовища підприємства.

**ПРОГРАМА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФЕБ**

- документ, який визначає систему заходів щодо гарантування фінансово-економічної безпеки шляхом зазначення завдань, засобів, способів, етапів, механізмів їх реалізації, а також показники очікуваних результатів.

**ПРОФІЛАКТИКА ЗАГРОЗ
/ НЕБЕЗПЕК**

- заходи щодо виявлення, усунення (нейтралізація, блокування, обмеження сфери дії) причин і умов загроз та небезпек, інших їх детермінантів.

**ПРОФІЛАКТИКА
ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ**

- система превентивних заходів, спрямована на забезпечення зниження вірогідності виникнення окремих видів фінансових ризиків на підприємстві шляхом їх запобігання, диверсифікації, мінімізації, лімітування.

**ПРОЦЕС
КОНФЛІКТУ**

- розвиток подій та відносин учасників конфлікту у часі та просторі, який складається з чотирьох стадій: виникнення конфліктної ситуації, виникнення інциденту, криза у відносинах, завершення конфлікту.

Р

**РЕАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ
ІНТЕРЕСІВ**

- суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час здійснення зазначених повноважень.

РЕІНЖИНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

- метод переоцінювання стану компанії, перебудови її діяльності починаючи із самих основ, що має на меті різке зниження витрат, поліпшення якості продукції та підвищення оперативності в роботі; полягає в переході від спеціалізації до генералізації, тобто у відмові від принципів поділу праці.

РЕСУРСНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД

- визначення рівня економічної безпеки за допомогою оцінювання ефективності використання ресурсів.

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ НА МІКРОРІВНІ

- раціоналізація і переорієнтація діяльності і, відповідно, параметрів певної організації з метою підвищення її конкурентоспроможності завдяки зміні умов функціонування.

РЕСУРСНА БЕЗПЕКА

- забезпеченість виробництва основними видами ресурсів, можливість заміщення ресурсів, якість ресурсів.

РИЗИК

- 1) можлива небезпека невдалих дій, що вживаються, або самі дії, пов'язані з такою небезпекою; 2) існування або можливість виникнення ситуації, за якої формуються передумови протидії реалізації цінностей, інтересів та цілей гарантування безпеки.

РИЗИК ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

- ризик, що впливає на здатність підприємства користуватися кредитами, згладжувати здійснення фінансових операцій у часі, уникати ситуацій, що можуть спричиняти недовіру до нього з боку працівників, постачальників, споживачів та суспільства в цілому.

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

- виявлення, оцінювання та визначення ризиків вчинення кримінальних правопорушень у сфері економіки, а також вжиття відповідних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі,

що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їхнього рівня.

С

САМООРГАНІЗАЦІЯ

- 1) спонтанне виникнення різноманітних упорядкованих у просторі і часі структур у первісно однорідному середовищі; 2) спосіб функціонування будь-якого організму, що прагне до самозбереження і тому чинить активний опір усьому, що загрожує його існуванню.

САНАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ

- сукупність фінансових, організаційно-технічних і правових можливостей підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, які визначають фінансову санацію.

САНАЦІЙНИЙ АУДИТ

- поглиблений аналіз фінансово-господарського стану підприємств, здійснюваний на підприємствах, що перебувають у фінансовій кризі.

САНАЦІЯ

- система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського стану боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів завдяки кредитуванню, реструктуризацію підприємства, боргів і капіталу та (або) зміні організаційно-правової й виробничої структури боржника.

СВОТ–АНАЛІЗ

- система інтегрального аналізу, змістом якого є дослідження особливостей сильних і слабких сторін підприємства в розрізі окремих внутрішніх факторів, а також позитивного чи негативного впливу окремих зовнішніх факторів, що обумовлюють кризовий фінансовий розвиток підприємства.

СИЛИ БЕЗПЕКИ

- правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції щодо гарантування національної безпеки України.

СИМПТОМИ КРИЗИ

- зміни у «кризових точках» діяльності підприємства, які характеризуються відхиленням показників від встановлених нормативів у напрямі зменшення (погіршення).

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ

- 1) система, що здійснює отримання вхідних даних; оброблення цих даних; зміну власного внутрішнього стану (внутрішніх зв'язків, відносин); видачу результату або зміну власного зовнішнього стану (зовнішніх зв'язків, відносин); 2) сукупність норм права і створених на їх основі інститутів (державних та недержавних, призначених гарантувати певний тип безпеки) і механізмів взаємодії з метою гарантування безпеки.

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

- 1) механізм щодо вироблення, перетворення і реалізації концепції, стратегії і тактики в сфері безпеки за допомогою скоординованої діяльності державних і недержавних структур; 2) державні органи, громадські організації, посадові особи та окремі громадяни, об'єднані цілями й завданнями щодо захисту та просування власних інтересів, які взаємодіють і здійснюють відповідну діяльність у межах законодавства України.

СИСТЕМА ОЦІНКИ РІВНЯ ФЕБ

- сукупність послідовних взаємопов'язаних блоків, етапів діяльності, систематизованих і пристосованих до цих завдань методик, методів, моделей, що дають змогу виявити,

оцінити й зменшити рівень господарського ризику до прийнятного рівня з мінімальними затратами корпоративних ресурсів.

СИСТЕМА ФЕБ

- 1) сукупність елементів, функціонування яких забезпечує ефективну діяльність у сфері захисту активів організації, здійснення бізнес-процесів і захисту результатів фінансово-господарської діяльності, спрямованих на досягнення мети, тобто планованого результату гарантування фінансово-економічної безпеки;
- 2) комплекс професійних засобів і методів у сукупності з органами, до компетенції яких входить гарантування фінансово-економічної безпеки організації (бізнесу, підприємства, компанії).

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ФЕБ

- сукупність показників (індикаторів), за якими визначають порогові значення фінансово-економічної безпеки.

СИСТЕМАТИЧНІ ЗАГРОЗИ

- загрози, що існують завжди (чи досить тривалий період) і завжди впливають на діяльність підприємницьких структур. Такі загрози виявляються систематично, оскільки відображають реальні процеси, які відбуваються в ринковій економіці, а також закони розвитку ринку.

СИСТЕМНА КРИЗА

- процес погіршення фінансового, технологічного, виробничо-організаційного, соціального стану підприємства, етапи його функціонування, коли виникає загроза його подальшого існування за обмежених можливостей впливу керівників і персоналу на його діяльність.

СИСТЕМНА ФЕБ

- стан системи, за якого система показників фінансово-економічної безпеки загалом перебуває у межах допустимих порогових значень.

СИСТЕМНА ФІНАНСОВА НЕБЕЗПЕКА

- 1) безпосереднє спричинення шкоди

	життєво важливим інтересам безпеки, що створює реальну і дійсну загрозу приведення до колапсу системи фінансової безпеки; 2) реальна та дійсна загроза системо-утворювальним елементам.
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД	– методологічний напрям у науці, основне завдання якого полягає у розробленні методів дослідження й конструювання складно організованих об'єктів, тобто систем різних типів і класів.
СИСТЕМАТИЧНИЙ (РИНКОВИЙ) РИЗИК	– ризик, пов'язаний зі зміною кон'юнктури всього фінансового ринку під впливом макроекономічних факторів.
СПЕЦІАЛЬНО УПОВНОВАЖЕНІ СУБ'ЄКТИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	– органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.
СТАБІЛЬНІСТЬ	– здатність до стійкого функціонування при тривалих внутрішніх і зовнішніх впливах.
СТАЦІОНАРНІСТЬ	– ознака, яка характеризує незмінюваність об'єкта в часі.
СТІЙКІСТЬ	– здатність до сталого функціонування системи при короткочасних внутрішніх і зовнішніх впливах, характеризується стабільністю і стаціонарністю.
СТРАТЕГІЯ ФЕБ	– один із видів функціональної стратегії підприємства, що забезпечує захист його фінансово-економічних інтересів від різних загроз шляхом формування довгострокових цілей такого захисту, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного коректування напрямів і форм, захисту при зміні факторів й умов фінансового середовища його функціонування.
СТРАТЕГІЧНА КРИЗА	– незапланований процес певної тривалості, що характеризується обмеженою можливістю впливу з боку керівників і

власників підприємств і може призвести до важко прогнозованих наслідків, які призводять до вичерпування стратегічного потенціалу та втрати доцільності подальшого існування організації з незмінними місіями, цілями, напрямками діяльності та виробничим потенціалом.

СУБ'ЄКТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

– юридична (складне підприємництво) або фізична особа (просте підприємництво), що здійснює діяльність відповідно до статуту з метою отримання прибутку.

СУБ'ЄКТ ФЕБ

– особи, підрозділи, служби, органи, відомства, установи, які безпосередньо виконують функції щодо забезпечення та підтримки безпечного стану діяльності.

Т

ТАКТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

– найдинамічніша частина політики економічної безпеки, яка змінюється залежно від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, зміни пріоритетності національних економічних інтересів тощо.

ТЕХНОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

– ступінь спрацювання основних виробничих засобів, завантаження спеціалізованого устаткування і доступ ноу-хау; частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, введення в дію основних виробничих засобів.

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РИЗИК

– недосягнення бажаних результатів у процесі розробки та впровадження інновацій, особливо в умовах, коли вони випереджають техніко-технологічні можливості виробництва.

ТОЧКА БЕЗЗБИТКОВОСТІ

– мінімальний обсяг виробництва (реалізації) продукції, при якому сума одержаного

ТРАНСФОРМАЦІЯ

У

валового доходу дорівнює сумі поточних витрат.

- процес набуття суспільством нових ознак, які відповідають вимогам часу.

УМИСНЕ БАНКРУТСТВО – свідоме доведення суб'єкта підприємницької діяльності до сталої фінансової неплатоспроможності, яка виникає внаслідок того, що власник або посадова особа підприємства з корисливих міркувань вдається до протиправних дій або не виконує чи неналежно виконує свої службові обов'язки, завдаючи істотної шкоди державним чи громадським інтересам, а також законним правам власників і кредиторів.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

- розроблення на підставі оцінювання ризиків та реалізація управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію таких ризиків, а також на підвищення спроможності державних інституцій щодо нейтралізації загроз економічній безпеці.

УПРАВЛІННЯ ФЕБ

- усвідомлений, цілеспрямований організуючий вплив суб'єкта управління на об'єкт із метою досягнення цілей фінансово-економічної безпеки; система принципів й методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням захисту пріоритетних фінансових інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз.

УРЯДОВИЙ УПОВНОВАЖЕНИЙ З ПИТАНЬ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

- посадова особа, на яку покладається виконання завдань щодо формування та забезпечення реалізації державної антикорупційної політики в органах виконавчої влади.

УПРАВЛІННЯ ЗАГРОЗАМИ ТА НЕБЕЗПЕКАМИ

- процес досягнення конституційно гарантованого рівня безпеки при одночасному формуванні економічних умов, необхідних для цього.

Ф

ФАЗИ ЕКОНОМІЧНОГО ЦИКЛУ

- певні стани циклу, які періодично повторюються і мають такі характерні ознаки: «стиснення» (спад); «пожвавлення»; «експансія» (піднесення); «вершина».

ФАКТОРИ РИЗИКУ

- процеси та явища, які негативно впливають на діяльність підприємства, призводять до розбалансованості виробничо-управлінської системи та дедалі частішого виникнення збоїв (кризових ситуацій) у різних підсистемах підприємства та за його межами – у зв'язках з агентами зовнішнього середовища.

ФІКТИВНЕ БАНКРУТСТВО

- явно неправдива заява громадянина-засновника або власника підприємства, а також посадової особи певного підприємства про фінансову неспроможність виконання зобов'язань перед кредиторами та бюджетом.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

- кількісно та якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує сталий захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від реальних та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру.

ФІНАНСОВА ГНУЧКІСТЬ

- здатність підприємства швидко формувати необхідний обсяг фінансових ресурсів при непередбачуваній появі ефективних фінансових пропозицій.

ФІНАНСОВА ІННОВАЦІЯ

- нові схеми здійснення фінансових операцій або нові фінансові інструменти,

ФІНАНСОВА КРИЗА

упроваджені в практику фінансового менеджменту з метою зниження витрат, збільшення доходів та зменшення рівня фінансових ризиків підприємства.

- глибокий розлад фінансової системи країни, що супроводжується зростанням темпів інфляції, кризою платежів, різким (знижувальним) коливанням валютних курсів та курсів цінних паперів, зменшенням розмірів іноземних інвестицій тощо.

ФІНАНСОВА СТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВА

- система пропорцій та співвідношень основних фінансових показників, які характеризують структуру активів підприємства та капіталу, що ним використовується.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ – характеристика стабільності фінансового стану підприємства, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових засобів.

ФІНАНСОВА ФІЛОСОФІЯ ПІДПРИЄМСТВА

- система базових принципів здійснення фінансової діяльності підприємства, визначена його «місією» (головною метою функціонування) та реалізованою у фінансовій стратегії і політиці за окремими аспектами фінансової діяльності.

ФІНАНСОВА РІВНОВАГА

- характеристика стану фінансової діяльності підприємства, за якого потреба в прирості основного обсягу збалансовується з можливостями формування ним фінансових ресурсів за рахунок власних джерел.

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ

- система стимулів та заохочень для менеджерів щодо ухвалення ефективних управлінських рішень та системи санкцій за негативні наслідки їхніх дій у сфері фінансово-економічної безпеки, а також загальний внутрішній механізм управління підприємствами, що базується на його власній фінансовій філософії.

**ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

- економічна категорія, яка базується на індикаторах рівня економічної безпеки на макрорівні ієрархії управління та фінансово-економічних показниках функціонування підприємства – суб'єкта підприємницької діяльності.

**ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИЙ РИЗИК**

- імовірність фінансових втрат для організації через усвідомлену небезпеку, дії чи бездіяльність у різних варіантах економічної поведінки.

**ФІНАНСОВИЙ
МЕХАНІЗМ**

- сукупність форм, методів створення і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення.

ФІНАНСОВИЙ СТАН

- рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їхнього використання.

**ФІНАНСОВІ ІНТЕРЕСИ
ПІДПРИЄМСТВА**

- форма прояву об'єктивних потреб у сфері фінансової діяльності підприємства, задоволення яких забезпечує реалізацію основних цілей фінансової діяльності на кожному з етапів його фінансового розвитку.

**ФІНАНСОВА КРИЗА
ПІДПРИЄМСТВА**

- найбільш серйозна форма порушення фінансової рівноваги підприємства, яка сприяє виникненню найнебезпечніших потенційних загроз його функціонуванню.

**ФІНАНСОВИЙ
МЕНЕДЖМЕНТ**

- система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства, а також організацією обороту його грошових коштів.

**ФІНАНСОВИЙ РИЗИК
ПІДПРИЄМСТВА**

- результат вибору власниками або менеджерами підприємства альтернативного

фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного результату фінансової діяльності з реальною вірогідністю економічного збитку (фінансових втрат) унаслідок непередбачуваності умов його реалізації.

Ц

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА – трансформація всіх сфер економіки завдяки перенесенню інформаційних ресурсів та знань на комп'ютерну платформу з метою їх подальшого використання на цій платформі.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ

– трансформація бізнесу шляхом перегляду бізнес-стратегії або цифрової стратегії, моделей, операцій, продуктів, маркетингового підходу, цілей тощо, шляхом прийняття цифрових технологій.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ

– використання цифрових технологій для підвищення ефективності бізнесу, що передбачає зміну бізнес-процесів і навіть повну зміну бізнес-моделі компанії.

Ш

ШАХРАЙСТВО

– навмисні дії одної або більше осіб серед керівництва, управлінського персоналу, працівників або третіх осіб, що полягають у використанні обману для отримання неправомірної або незаконної вигоди.

ШПИГУНСТВО ЕКОНОМІЧНЕ

– незаконне розкрадання важливих економічних розвідок, таких як комерційна таємниця та інтелектуальна власність.

ШПИГУНСТВО ПРОМИСЛОВЕ

– різновид економічного шпигунства, якому властиве звуження масштабів завдань щодо одержання певної інформації, від державного рівня – до масштабу однієї або декількох фірм-конкурентів.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берлач А. І. Безпека бізнесу / А. І. Берлач. – Київ : Ун-т "Україна", 2007. – 280 с.
2. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 5-е изд., доп. и перераб. – М. : Ин-т новой экономики, 2002. – 1280 с.
3. Вечканов Г. С. Экономическая безопасность : Учебник для вузов / Г. С. Вечканов. — СПб. : Питер, 2007. – 384 с.
4. Духов В. Е. Экономическая разведка и безопасность бизнеса / В. Е. Духов. – Киев : ИМСО МО Украины, 1997. – 176 с.
5. Економічна безпека підприємств : підручник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. ; за ред. В. Л. Ортинського. — Київ : Алерта, 2011. — 704 с.
6. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А. В. Козаченко, В. Г. Пономарев, А. Н. Ляшенко. — Киев : Либра, 2003. — 280 с.
7. Мак-Мак В. П. Служба безопасности предприятия (организационно-управленческие и правовые аспекты деятельности) / В. П. Мак-Мак. — М. : Баярд, 2003. — 208 с.
8. Маляренко Т. А. Економічна безпека: навчально-методичний посібник / Т. А. Маляренко. — Донецьк : ДонДУУ, 2009. — 129 с.
9. Никитенко П. Г. Экономическая безопасность: теория, методология, практика / под науч. ред. П. Г. Никитенко, В. Г. Булавко. — Институт экономики НАН Беларуси. — Минск : Право и экономика, 2009. — 394 с.
10. Минаев Г. А. Безопасность организации : учебник / Г. А. Минаев. — Киев : КНТ, 2009. — 440 с.
11. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. — Львів :

ЛьвДУВС, 2011. – 380 с.

12. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. – 256 с.

13. Подольчак Н. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки : навч. посібник / Н. Подольчак, В. Карковська. – Львів : М-во освіти і науки України ; Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2014. – 267 с.

14. Савицкая Г. В. Анализ эффективности и рисков предпринимательской деятельности: методологические аспекты : учеб. пособие / Г. В. Савицкая. – М. : Инфра-М, 2010. – 272 с.

15. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : у 3 т. / Г. В. Козаченко, О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов [та ін.] / за заг. ред. Г. В. Козаченко. – Луганськ : Елтон-2, 2010. – 281 с.

16. Соснин А. С. Менеджмент безопасности предпринимательства : учеб. пособие / А. С. Соснин, П. Я. Прыгунов. – Киев : Изд. Европейского ун-та, 2002. – 357 с.

17. Ступаков В. С. Риск-менеджмент : учеб. пособ. / В. С. Ступаков, Г. С. Токаренко. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 288 с.

18. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич та ін. ; за ред. Т. Г. Васильціва. – Львів : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.

19. Ярочкин В. И. Секьюритология – наука о безопасности жизнедеятельности / В. И. Ярочкин. – М. : Ось-89, 2000. – 216 с.

Довідкове видання

СЛОВНИК-ДОВІДНИК
для підготовки до практичних занять
та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

**«КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ»**

*(для здобувачів денної та заочної форм навчання другого (магістерського)
рівня вищої освіти за спеціальністю 073 – Менеджмент. Управління
фінансово-економічною безпекою)*

Укладач **ЛИТОВЧЕНКО** Олена Юріївна

Відповідальний за випуск *С. С. Родченко*

Редактор *О. А. Норик*

Комп'ютерне верстання О. Ю. Литовченко

План 2021, поз. 4Д

Підп. до друку 13.09.2021. Формат 60 × 84/16.

Електронне видання. Ум. друк арк. 2,2.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.